(۱۰)

نَخريليون

مان رهان لنڊن ۾. ويهہ سال اڳہ بمبئيءَ آئي هئس تڏهن سؤٽ نينا جون ڏيئر ننڍڙيون هيون وڏي ۾ وڏي تيرهن سالن جي هئي. هن ڀيري نينا لکيو، ”توکي ياد نٿو اچي، ننڍي هوندي اسين سؤٽين کان وڏيڪ پڪيون ساهيڙيون هيوسين. تون احمدآباد وچي رهينءَ تہ روز خط لکندي هئينءَ مونکي : حيدرآباد سنڌ ۾ کهڙو نہ اُهو پيارو هو سمو ....“

خط پڙهي پر لڳي ويا هئا مونکي. پتيءَ کي چيم، ”هيڏانهن مان هن ڊسمبر ۾ ضرور اِنڊيا لهنديس.“ هن مٽو کنهندي چيو، ”پر اُتي تنهنجي آهي ڪير ؟ توراکي ڏورانهان مائٽ اتيئي سي بہ انينءَ پيڙهي اُٽ، ماڪوڙو ماسات جي حساب جهڙا. رهي نينا تنهنجي سؤٽ، تنهن جون بہ چارئي ڏيئر وڏيون ٿيون آهن. گهر اهوئي بہ روم. ڪٿي وچي لهندينءَ ؟“

ڪجهہ سوچي چيم، ”نينا جي دل واري ڪوٺيءَ ۾ لهنديس.“ ٻئي خوب ٺهڪ ڏيئي کلياسين. بمبئي آيس تہ

نينا سان جيڪو ڏهہ منٽ ڳلي لڳي پاڪر پائي بينيس، بس تن من ئي ٺري پيو. سندس اکين ۾ منهنجين اکين مان ساڻن جو سانديل وڇوڙي جو ڏک چپ چاپ وهي ويو.

نينا جو گهوٽ گهنشام ويهن سالن ۾ خاص پڌو ڪين ٿيو هو. وار تہ ويهہ سال اڳہ بہ اَڇا ڏنا هئامانس. هاڻ وچي پنهنجي جاءِ ڇڏي گول چمڪندڙ ٽيڙ تي روشنيءَ جو راڄ ڇڏي ويا هئا.

صبح صبح اک کلي تہ ڏٺم نينا ۽ سندس ڏيئر ڇڻ وقت سان وڙهي رهيون هيون. مون لاءِ اِها نئين ڳالهہ ڪين هئي جو لنڊن ۾ مان بہ ان طرح يا انکان بہ تڪڙو باسڻ صاف ڪرڻ، چانهہ ٺاهڻ، نيرن ٺاهڻ، سنان ڪرڻ وغيره ۾ مشغول ٿي ويندي آهيان ۽ هي بہ پيو هٽ وناڻيندو اٿم. هتي نينا جو گهنشيام تہ رلي تاڻي سمهيو پيو هو. جڏهن نينا وچي بيڊ ٽي اڳيان.رکيس تہ ہہ منٽ اُٿي وينو پڇيائين، ”هن لنڊن واريءَ کي بيڊ ٽي ڏني اٿيئي ؟“

نينا چيو، ”اُٿي تہ سهين، پيسٽ ڪري پوءِ پيلندي هوندي چانهہ. سڀ ٿوروئي توهان وانگر سيءُ سيءُ ڪري سستي ڪندا!“

گهنشيام چيو، ”اڙي هنکي تہ هيءَ ٿڌ لڳندي ئي ڪين هوندي.“

”برابر“ چئي مان بہ اُٿي وينيس ۽ بئگ مان پيسٽ برش ڪڍي گيندي ڏانهن هلي ويس. نينا کان پڇيم ”ڇا هي چارئي ڇوڪريون نوڪري ڪنديون آهن ؟“

نينا کلي چيو، ”تڏهن گهر ۾ ويهي کهڙا ڪُنا

گهرُيندين؟“

چوڪريون هليون ويئون نوڪرين تي - گهنشيام پاڙي ۾ اخبار پڙهڻ ويو هو. نينا گهر سيهڙڻ ڇڏي اچي مون سان نيرن ڪٽي ويٺي. مون چيو، ”نينا مني تو ڪڏهن لکيو ته ڪين ته هنن نياڻين لاءِ ڪٿي ڪا ڪوڏي موڪليم.“

”اڙي منهنجي من موهني ! هنن نياڻين جا نخرا ٻڌندينءَ ته لڳندءِ زمانو اهو اچڻو آهي جڏهن شاديءَ جهڙي پوتر بندن ۾ شايد ڪوئي نه ٻڌجڻ چاهي.“ چوندي چوندي نينا جي مک جي ڪل فيوز ٿي ويئي.

کن رکي چيم، ”آخر ڪنواري رهڻ جي پرتگيا ڪئي اٿن ڇا؟“

ڪؤڙي روئڻهارڪي. شڪل ڪري نينا چيو، ”ائين چون ته مان جيڪر سک جو ساهه کڻان شادي به ڪنديون پر چوڪرا اهي کپن جي کائڻ وڏيڪ پڙهيل ۽ وڏيڪ ڪمائيءَ وارا هجن، ٻاهر ولائت وارا، ڏنڏوري نه، پر آفيسري ڪندڙ هجن.“

مونکان کل نڪري ويئي. چيم، ”اهي ته تنهنجون ڏيئر نر مڙس ٿي پيئون آهن.“

نينا چيو، ”ڪمائين جو وينيون هزارن ۾!“

مون چيو، ”هزارن جي اڄ قيمت ڪهڙي رهي آهي.“

نينا ڪيترو وقت ڪنڌ لوڏيندي رهي، ”برابر، برابر جيڪي اسان چئن سون جي پگهار مان ٿي ڪاڏو سو اڄ چئن هزارن ۾ نٿا ڪائي سگهون ... پر هوءَ جا تڏڙي سامائي آهي، سا ته هنن وڏين کان به گهڻو يئي ڪمائي ...“

”آهي گهڻي سالين جي ؟“

”پنجويهن جي تہ اها بہ ڦي ويئي آهي.“

”پوءِ تڏڙي ڪيئن ٿي ؟ جوڙي چڱہ، ڀڪي جوان چڱہ نہ.“ نينا جون اکيون وري اُداس ٿي ويئون. چيائين، ”موهني مني ! توکي ڇا ٻڌايان؛ اسان سنڌياڻين کي نياڻين لاءِ گهوٽ ڳوليندي ورهيہ لڳيو وڃن. رڳو منهنجون ئي نہ، اِلاهي ملڻ مائٽن جون ڇوڪريون ٻڌايانءِ ٿي. ائين تہ ڇوڪرا بہ ڇوندِ ڪندي ڪندي اڇو مٿو ڪيو ڇڏين. اَڇو مٿو بہ ڪٽي رنگ هٽي لڪائين، پر اهي تہ مرڳوئي گنجا ٿيو وڃن. پوءِ اسانجون هي نخري منيون نينگريون ڇون ٽڪلوءَ سان ڪيئن شادي ڪبي.“

مون چيو، ”انهيءَ چاهي، جتي ڏاڙهي مڇ ڇَٽ، تتي مٿي جا وار بہ سهلئا. اڳي پوءِ پڙهيل ڇوڪرن کي ٽڪلو ٿيڻ جي تہ هرڪا اجازت آهي. منهنجو هي ڪين هائي بلڪل گنجو ٽڪر ٿي ويو آهي. فوٽن ڪڍائڻ مهل وگ پاتي اٿس.

”اڙي پرهتي جا ڇوڪرا وري اهڙا وڏائي ڪاڏا اٿيئي جو گهٽ ۾ گهٽ ڇوڪري کين ڏسڻ ٿي اچي تہ ڪٽي وگ بہ پائي وهن. ڇوڪرين جون مائر وري راڻيون صاحبائون ڇون، ”اسانکي ڇوڪري ڏيکارجو بنا ميڪ اَپ ۾. اڙي ياڻي انسان رت پون، جو پٽلو، سوئي پهريون اثر ئي اهميت وارو ٿيندو آهي. تہ ڇوڪري چاهي ڇوڪرو ميڪ اَپ ۾ ڏسندا هڪ ٻئي کي، تہ هڪ ٻئي تي موهت تہ ٿيندا ...... شاديءَ کان پوءِ جا حال تہ هونءَ بہ سيني جا ساڳيا آهن.“

مون چيو، ”راڻي نينا ! تنهنجي ڳالهائڻ مان تہ لڳي

پيو تہ شاديون نہ ٿيڻ جو ڪارڻ رڳو ڏيتي ليتي نہ پر ٻيون مشڪلاتون آهن.''

ٻانهن پڪڙي نينا چيو، ''اڙي منهنجي ملي موهني، توکي ڇا ٻڌايان هڪڙو ڇوڪرو تہ منهنجي ٻيون نمبر ڏيءَ تي اصل اکن ڇڪن ٿي پيو. ڇوي، ساڙهي بہ پنهنجي موڪليندا سين. پر ڏسان تہ ڇوڪري منهنجي وڃي ميڪي ! ٻڇيو مانس،'' آهي ڇا ! چي : ڇوڪرو ڇويٺو تہ ٻاهر ولي ويندس.''

ڪمال آهي ڪي ڇوڪرين تہ ٻاهر جي گهوٽ لاءِ حيران ڇي ڪپيم تہ ولائتي گهوٽ، جو دنيا گهمائين پر هي تنهنجون نخريليون وري نمونو ٿي الڳہ آهن.''

''بس ملي هتي حساب اهو آهي جو ڪن ڪي واڳڻ وائي، ڪن ڪي بصر بادي، ٻاهر شادي ڪري ويل ڪن ڇوڪرين جا ڏک ٻڌا اٿن، انڪري بہ ڊڄن ٿيون. ائين تہ انڊيا ۾ ويڇهڙائي ۾ ڪيترا طلاق ٿيا آهن. پر ڇون ٿيون هتي گهٽ ۾ گهٽ مائٽ تہ ڏک ۾ سات ڏيندا.''

''پر نينا مني ! ڇوڪريون ايڏا شرط وجهي پنهنجي شادي ڪرڻ جي وَهي ٿي وڃائي ڇڏي آهي. اسان لنڊن ۾ تہ ٻنهي ڀينرن بہ هڪ ٻئي جي اولاد ڪي شاديءَ ۾ وٺڻ قبول ڪيو. ڇيوسين وهي نڪري ويئي تہ هٿ هٺٽا پوندا. اڳي ڇوندا هئاسين ٻقات، ماروٽ يا ٻن ماسٽن جون شاديون ڇٽاٽو ليکو آهن، پر هاڻي سمجهوُ زالن تہ ولائيتين ۾ اهي سڳ خوشيءَ سان مڃيا آهن.''

''پر راڻي موهني هي منهنجون نخريلون ڇون جن ڪي

ياڻرن وانگر سمجهوسين، تن سان شادي ڪيئن ڪبي. ؟' ڏي جواب. جي ڪبي تہ اسان ڪان وڏيڪ ڪمائي هجين. مائٽي وارين لاءِ اڳي مونکي ٿي ڪراهت هئي پر جڏهن ڏٺم هيءُ ڪو ڳوٺ ڪونهي جتي ڳري ڳنجي جي اِتي پتي جي گهر ويني خبر پئجي وڃي. جاءِ وٺڻي آهي تہ بہ دلال ڪان سواءِ ڳت ڪانهي. هتي فرق اهو آهي جو مڙدو نرڳ وڃي چاهي سرڳ هيءُ مائٽين واريون پنج ست سؤ اڳوات ئي نالي لڪائي ۾ ولي ڦٽ ڪوسي ڪن. پوءِ هڪ بہ گهر ٻڌائي چپ ٿي ويهي رهنديون.''

''ڪجهہ بہ هجي ڇوڪرين کي سيڪار ڀاڳ تي ڀارين. آهين تون بہ شايد ڏڄٽي، نہ تہ هيڏيءَ وڏيءَ دنيا ۾ هنن لاءِ ڇوڪرا ڇاوائي نہ هوندا ڇا ؟''

هاڻي نينا روئي پيئي. چيائين، ''هڪ تہ مڙس جو ساٿ ڪونهي. سيني سماج سڌارڪن کي بہ اسان جي ٻيءَ قوم ۾ پوڻ جي چنتا آهي انڪري بيورو بہ کوليا اٿن. پر منهنجو هي ڇوي، مان ڪين هلندوسانءَ ڇوڪرن جي پڇا ڳاڇا لاءِ ڏڪا ڪائڻ.....''

''نہ نہ مني روءُ نہ. هاڻي مان آئي آهيان نہ، ڏس تہ ڪيئن ٿي مهني اڏ اندر هنن ڇوڪرين کي سکيو ڪري ڏيکاريانءِ ؟''

''ڪيئن ڪندين ؟ هنن جا نخرا ٻڌي تہ .....''

''ڏس ويهي ڪيئن ٿي نخرا ڇڏايان.''

رات جو ڪائي ٻي ٽيئي ڇوڪريون پنهنجا پنهنجا ڪم لٽي وينيون پنهنجن پلنگن تي. مون ٻه وجهه وني ڪين سمجهائڻ ڏيڻ لاءِ ڪم شورع ڪيو. چيومان، ”توهانجي مميءَ ته چيو، وڇين ۽ ننڍي ڳڏ سمهنديون تون ۽ وڏي جدا پلنگن تي دائو ڄمائجو. هتي ڪمري ۾ آهن ٽي تي پلنگ پر مان توهانکي بي دخل ڪرڻ نٿي چاهيان، انڪري هال ۾ جيڪو ڪوچ پيو آهي اُنتي وڇي سمهنديس، توهين دل جاءِ رکجو. وڇينءَ ۽ ننڍي چيو، ”سيارو آهي اسانکي گڏ سمهڻ ۾ ڪا تڪليف ڪانه ٿي ٿئي.“ وڏيءَ چيو، ”مان ته بابا سياري چاهي اونهاري ۾ ڪنهنکي ٻه جيڪر گڏ نه سمهاريان.“

منهنجا ڪن ڪڙا تي ويا. هيءَ وڏي آهي ٽيئهن سالن جي هاڻي ته حياتيءَ جي بمڪل ئي خاص دور مان پيئي لنگهي اگر هن وقت ٻه سندس شادي ٿي وڃي ته گهڻين منووگيانڪ هينائين مٽانين کان بچي وڃي. ڪلي چيم، ”وڏي اگر شادي ٿي وڃيئي ته پوءِ ؟“

”اُها ته هاڻي ٿيڻي ناهي.“ وراڻيائين.

”اسان وٽ لنڊن ۾ يورپين جون شاديون ٿين ئي وڏيءَ عمر ۾، تيسين پيا هڪ ٻئي سان نهڪي هلڻ وارو سڱ ڳولين.“

وڏيءَ چيو، ”هي سڱ ڳولڻ جو حق رڳو مردن کي مليل آهي.“

مون چيو، ”وڏي تون ڀُلجين ٿي. اڄ کان چار ڏهاڪا اڳ جڏهن مان سنڌ ۾ هئس ته شاديءَ جي مارڪيٽ ۾ آيل ڇوڪرن مان ڏاڍيون ويڪون ڪيڻ وينيس. اندر ۾ اميد اها

تہ مونکي اهڙي تيز فهم ۽ سهڻي ڇوڪري ڏسي ڪوبہ سهڻو سمجهو ڇوڪرو خود اچي وَر مالها پهرائيندو. پر ٿيو ائين ڪين. وڏي وڻ ٿي ويس ٽيليهن کي وڃي عمر لڳي.

ٽنهي رڙ ڪئي، ”بش ٽيليهن کي ؟“

مون چيو، ”ڇوڪريون ! پڙهيل ڳڙهيل آهيو توهين تہ سمجهو ٿيون تہ شاديءَ جو گهڻو مدار ملڪ جي راڄنيتي ذهنيت تي بہ آهي. جڏهن ماڻهن کي ڊپ هو تہ ڇوڪري وڏيرڙي ٿيندي تہ راڄ ڪندڙ کڻي ويندا تڏهن پنجن ائن ورهين جي ڇوڪريءَ جي شادي ڪرائي ڇڏيندا هئا.

انگريزن جي راڄ ۾ ڇوڪرين جي کڄي وڃڻ جو اندو ڏنڌ گهٽيو تہ ڇوڪرين کي پڙهائي سبڻ رڌڻ سيکاري ويهن ورهين اندر شادي ڪرائي ڇڏڻ جو سمو آچي ويو. اهڙي سمي ٢٢ يا ٢٥ سال عمر وڏي ڳالهہ هئي. مان وري ڪرڻ لڳيس ماستري تہ منهنجا نخرا بہ وڏي ويا. ماءُ لڪائي جيڪا مائٽي مليءَ جي ڳالهہ ڪري اها ٺڪرائي پيئي ڇڏيان. آخر هڪ ڏينهن پيءُ غصي ۾ اچي ويو. چيائين، ”تو سمجهو چاهي فلاڻي گهر جي ڇوڪري، جي ڪمائيءَ کي ٿي ڏسين. اڄ توکان اڌ جيترو ٿو ڪمائي پر شريف گهر جو شريف ڇوڪرو، ڪا علت بہ نہ اٿس، ست پيڙهيو ڏاول ... ڪنهن ڏينهن لڪ نہ ڪمائي تہ مونکي ڇئج. باقي ٻڌي ڇڏ هي آخرين چانس اٿيئي ڇوڪري ! ڪمائڻ چا لڳي آهين مٿو ڦري ويو اٿيئي ....“

”ٽيئي ڇوڪريون هيءُ منهنجي پيءُ وارو ليڪچر ٻڌي کلن جو کلن اصل بس ئي نہ پيئون ڪن.“

وڏي ٿورو لهر ۾ اچي چيو، ”ديدي اسان تہ گهڻ

ڪمائي وارا الاهي ڇوڪرا نڪرايا آهن...“

مون چيو، ”ڪنهن کي نُڪرائڻ جي همت نہ سمجهو. ڪنهن گهٽ ڪمائيءَ واري سان شادي ڪري ڏيکارڻ کي سچي همت سمجهو. ملڪ جي حالت بہ تہ ڏسڻ گهرجي.“

وڏي چيو، ”ائين تہ هن وقت بہ ممي اُڏارام وارن جي ڳالهہ پئي ڪري تہ ڏاڍا سنا ماڻهو آهن. رڳو ڏيڻ ڏيڻ پرڻائڻ جي فڪر ۾ ڇوڪرو بہ وڏو ٿي ويو اٿن. پر اٿس سرڪاري نوڪري. مان تہ پرائيويٽ نوڪريءَ سبب هاڻي خبر اٿو گهڻو پيئي ڪمايان .....؟“

مون چيو ”ڇڏ انهيءَ گهڻو يا ٿورو ڪمائڻ کي. وهي وڃي پيئي وقت مان وهندي، ڪائي ڪائي مٿو انسان ڪائيندو اهي ڪڪڪ جا بہ قلڪا، ڪو سون تہ ڪونہ ڇبيندو.“

سڄي رات وڏي نياڻي شايد من ۾ پيچ گهڙ ڪندي رهي. صبح صبح اُٿي مونکي ڪن ۾ چيائين، ”ديدي ! مون رات ڏاڍو سوچيو آهي. اسانجو ڊئڊي تہ توهانجي ڊئڊيءَ وانگر دپ نٿو ڪڍي تہ اسانکي بہ اجوڳ فائدو وٺڻ نہ گهرجي. اُڏارام وارن جي گهر جي ڳالهہ مونکي خراب ڪانہ ٿي لڳي.“

منهنجي تہ خوشيءَ جو نڪاڻو ئي ڪين هو. نينا کي ڪن ۾ سڄي ڳالهہ ٻڌايم. ڇانهہ ٺاهيندي سارو قصو ٻڌي جو پڳل ڏند ڏيکاري ۽ نينا کلي، تہ ڪٽي ڀاڪر پاتو مانس.

چيائين، ”شڪر، هڪ نخريليءَ جو بہ تہ موڪيہ ٿئي.“

(اڻچپيل - ٢٠٠١)